

Casa pădurarului din curtea Muzeului Județean de Etnografie și al Regimentului de Graniță Caransebeș

Florina Fara

Clădirea care găzduiește muzeul este un monument istoric și de arhitectură, în stil baroc provincial austriac, construită în anul 1753, în timpul împărătesei Maria Tereza, cu destinația de cazarmă pentru grăniceri.

Muzeul a luat ființă în anul 1963 din inițiativa Primăriei orașului Caransebeș, la sugestia academicianului Constantin Daicoviciu, sub denumirea Muzeul Orășenesc. Ulterior, în anul 1973 a devenit muzeu de rang județean, iar din 1991 funcționează sub titulatura actuală.

Clădirea muzeului este un monument istoric și de arhitectură în stil baroc provincial austriac, fiind inclus pe lista monumentelor istorice. Construcția ocupă întreaga latură de nord a Pieții G-ral Ioan Dragalina constituind elementul dominant al acesteia. Compusă din parter și etaj, clădirea are aspectul literei „U” și o structură compozițională relativ simetrică față de axul Nord-Sud. Laturile sale, de circa 61x51 m., încadrează o curte interioară cu o suprafață de circa 3600 m.p; cele două nivele conțin un număr de 88 încăperi (însumând 3697 m.p) și coridoarele pe laturile dinspre curtea interioară (cu o suprafață de 900 m.p)

Muzeul controlează o arie etnografică de o bogăție și cu semnificații etno-culturale deosebite, care se regăsesc oglindite în colecțiile pe care le adăpostește. Acestea provin din majoritatea așezărilor rurale care compun unitatea geografică, istorică și etnografică a Banatului de Munte.

Cadrul etnografic al județului pe care Muzeul îl controlează este structurat în zone și sub- zone etnografice cum ar fi: Vale Timișului, Valea Almăjului, Valea Bistrei, și Clisura Dunării. Aria protejată de muzeu, este pusă în valoare prin muncă de teren, achiziții, expoziții, comunicări și articole în revista *Acta Musei Caransebesiensis S. N. Tibiscum*, precum și prin diferite evenimente organizate și găzduite în incinta acestuia.

Bogăția și diversitatea pieselor de etnografie expuse în sălile de expoziție dar și cele aflate în depozitele muzeului, oglindesc ocupațiile tradiționale ale locuitorilor din această zonă etnografică a țării: agricultura, creșterea animalelor și păstoritul ca și ocupații principale, iar ca și ocupații secundare lucrul la pădure, culesul plantelor și fructelor, vânătoare, pescuitul, albinăritul și altele.

Între colecțiile găzduite de clădirea muzeului se numără colecția de ceramică, colecția de textile- țesături de interior- port popular- broderii, colecția de obiecte de fier, colecția de obiecte de lemn, obiceiuri achiziționate de pe tot cuprinsul județului Caraș- Severin.

Clădirea muzeului găzduiește o expoziție de etnografie în care sunt expuse obiecte etnografice care oglindesc diferitele meșteșuguri din zona Banatului Montan, cum ar fi oieritul, țesutul, jocăritul. Alături de acesta, în curtea muzeului se află casa pădurarului construită în anul 1854 în localitatea Marga, în care timpul s-a oprit la jumătatea secolului al XIX- lea.

CASA PĂDURARULUI DIN COMUNA MARGA

Casa a constituit adăpostul milenar al familiei, iar vatra de foc, pe care o păzeau femeile, simbolul permanenței¹. În jurul ei se strâneau oamenii seara și povesteau din veacuri despre întâmplările zilnice, despre cele de demult, bune, rele, câte toate

Casa are un rol esențial în viața oamenilor, ceea ce a determinat permanența preocupărilor pentru întreținerea și dezvoltarea ei. Spațiul, multă vreme restrâns, a fost repartizat în așa fel încât să asigure cât mai bune condiții pentru desfășurarea activităților casnice, primul rând pregătirea hranei și prelucrarea diferitelor materii prime. Felurile treburi casnice și marea circulație în interior au impus împărțirea funcțională a locuinței pe colțuri.

Principalele elemente componente ale casei vechi românești au fost: vatra, patul, lavițele, masa de diverse forme, scaunele, lada de zestre, ruda, țesături, ceramica ornamentală. Aceste elemente, unele primare, cu vremea au evoluat, au căpătat forme noi sau au fost înlocuite cu piese de interior adesea deosebite de forma lor tradițională, păstrându-li-se doar funcționalitatea².

Această casă a fost construită în comuna Marga în anul 1854, cu destinația de casă de locuit (achiziționată de muzeu în anul 1990). Ea a aparținut lui Mihai Mărgan cu numărul de casă 147. Casa este construită din bârne de fag încheiate în grinzi, sau cum se spune în grai popular încheiate în "țapi nemțești." Acoperișul este în două ape, cu frontonul țeșit. Fundația se compune dintr-un șir de bolovani de râu prinși cu un amestec de noroi "imală", fiind înaltă de 90 cm.

Casa poate fi inclusă în categoria caselor fără prispă "târnaț." Construcția a fost făcută după sistemul bicameral, o cameră cu vatră sau la foc, iar a doua este soba (camera de locuit). Intrarea în casă se face direct de afară pe trepte de piatră sau lemn în bucătărie și apoi în camera de locuit.

O astfel de construcție este reprezentativă pentru arhitectură Banatului de Munte, a Regimentului de Graniță româno-bănățean nr. 13 - zona Caransebeș.

Cuina are podea lutuită, vatra de foc și mobilierul specific, format din scaune și măsuță, alături de care este un dulăpior pentru vase. Ea este netencuită, cu pereții de lemn lăsați la vedere, cu vatră și inventar casnic culinar. Locul central îl ocupă vatra de forma dreptunghiulară, care era construită din cărămizi sau piatră, înălțată de la sol 7–10 cm. La foc sau în cuină, podeaua era de pământ bătut. De grinzile din pod se lega lanțul caldării în care se făcea mămăliga.

Fundația casei este din piatră, existând cariere de piatră în apropierea localității, iar pereții sunt din lemn. Ferestrele, două la număr, sunt mici cu grilaj de fier la exterior.

Ușa de la intrare este poziționată pe lateral și datează din același timp cu casa, ea prezintă și fereastră în partea superioară. Spre exterior ușa este dublată de încă o ușă din lemn pentru protecție care se închidea cu o bară de fier

¹ Butură 1978, pag. 113

² Vlăduțiu 1973, p. 179

Camera de locuit are podea de lemn și este numită sobă (camera) de la drum. Ea are pereții tencuiți și zugrăviți cu alb. În „sobă” paturile sunt în număr de două și sunt așezate pe lângă cei doi pereți longitudinali. . Ca piesă de mobilier, patul este dintre cele mai vechi, deoarece amenajarea unui culcuș cât mai odihnitor constituie o cerință primordială. Patul era înălțat, având cca 1,20-1,50m un cadru susținut de suporturi fixate de picioare, peste care se puneau acoperțuri de bumbac și cu alesiături. În fața fiecărui pat se află „scaunele” cu sau fără spătar.

Mobilierul tipic românesc, dăinuind din cele mai vechi timpuri și existent până în prima jumătate a secolului XX, este format din piese cu caracter fix, dispuse de jur împrejurul pereților, centrul camerei rămânând liber³.

Masa este o piesă străveche de mobilier, nelipsită în interior românesc. Pe lângă întrebuințările curente în pregătirea și consumul alimentelor, masa a constituit piesa de bază în ceremoniile familiale și în obiceiurile din ciclul anului. De aceea curățenia ei era o grijă permanentă.

Lada de zestre folosită pentru păstrarea îmbrăcăminții, ocupă un loc de cinste în organizarea interiorului, fiind așezată la capătul patului. În căsuța pădurarului, în camera de locuit se mai află și războiul de țesut. Țesăturile reprezintă elementul decorativ principal al interiorului, fiind așternute pe mobile, fixate pe pereți, pe culme sau pe grindă.

Masa este o piesă străveche de mobilier, nelipsită în interior românesc. Pe lângă întrebuințările curente în pregătirea și consumul alimentelor, masa a constituit piesa de bază în ceremoniile familiale și în obiceiurile din ciclul anului. De aceea curățenia ei era o grijă permanentă⁴.

„Prăjina” sau „culmea” nu reprezintă elemente decorative, în schimb, prin integrarea ei în ansamblul interiorului și mai ales prin faptul că servește la expunerea unor haine sau țesături, cu deosebire în zilele de sărbătoare, ea joacă un rol important în echilibrarea organizării și împodobirii locuinței. „ Prăjina” este situată deasupra patului, fixată în tavan și ajunge la o lungime de doi metri.

„Ormanul” este un fel de dulap simplu, etajat pentru păstrat vase și este așezat în „cuiună”.

În unele interioare am întâlnit și în „sobă”. , orman pentru păstrat haine.

Oglinda de perete este caracteristică pentru casele mai noi. Se află așezată în „sobă” pe perețele din față, deasupra mesei.

Obiecte de cult – icoana este prezentă în fiecare locuință,dar nu are un loc precis, fiecare o așază cum îi vine bine, spre deosebire de alte zone din țară unde are un loc fix- pe perețele dinspre răsărit.

Țesăturile de interior – cu dublă funcție:practică și decorativ-ornamentală – dau un aspect sărbătoresc și totodată de intimitate încăperilor, prin dispunerea ritmică a petelor de culoare pe albul imaculat al pereților. Indispensabile organizării

³ Capesius 1974, pag.21

⁴ Zederciuc/Stoica 1967, pag.11

oricărei gospodării țărănești, textilele erau apreciate de către colectivitatea rurală ca piese de mare valoare, obligatorii în zestrea unei fete, trecute cu grijă în foile de zestre, moștenite și transmise din generație în generație.

Evoluția țesăturilor – de la exemplarele primare, al căror decor îl reprezentau simplele vârgi în culori alternante, până la cele cu o compoziție decorativă complexă – reliefează și evoluția tehnicilor de lucru, a gustului artistic, a îndemnării și priceperii dobândite de creatoarele populare de-a lungul timpului și transmise din generație în generație, cu alte cuvinte evoluția însăși a vieții sociale, creșterea necesităților comunităților rurale pe măsura îmbunătățirii condițiilor sale de viață.⁵

„Ponevele” au o lungime de 2m și o lățime de 1,5 m. Sunt formate din două foi, iar la cele noi se remarcă faptul că cele doua foi sunt unite între ele prin „șurat”(dantelă) lucrat din același material ca și țesătura.

„Măσαιul” este față de masă din cânepă cu bumbac sau din bumbac, executată în două sau patru ițe ornamentată cu vergi colorate.

„Procovița” este o țesătură mai bogat ornamentată din urzeală de bumbac lucrată în alesătură. Din punct de vedere al tehnicii ornamentale la „procovița” întâlnim motive geometrice și gama de culori este variată. Procovița a apărut în ultimul timp și se folosește pentru acoperit patul.

„Strujacul” – salteaua era țesută în patru ițe, din urzeală de cânepă și băteală de câlți, este umplută cu paie sau ghije de cucuruz. Peste se asezea „poneava”. Pernele erau din aceleași material ca și ponevele.

Atât țesăturile din lână cât și cele din fibre vegetale reflectă în conținutul tematic al motivelor ornamentale, în varietatea formelor de exprimare plastică, în structura compoziției decorative, ca și în cromatică, evoluția concepției estetice, un anumit mod de înțelegere și redare a realității înconjurătoare, o anumită atitudine față de viața și lume, cristalizată în cadrul unei civilizații de străveche tradiție⁶.

Casa țaranului român modestă ca înfățișare, până nu demult, în cele mai multe zone a fost curată ca și el îmbrăcată frumos în ciclul marilor sărbători, în momentele mai importante din viața familiară și socială, când se etalau cele mai noi și mai frumoase textile de casă, pe masă, pe paturi, pe pereți, pe culmi, pe lavițe, etc. Interiorul acesteia constituia oglinda hărniciei și măiestriei artistice a femeilor, calități mult apreciate de colectivitatea sătească.⁷

⁵ Cioară 1979, pag.89.

⁶ Cioară 1979, pag.89.

⁷ Butură 1978, pag.113

Bibliografie

- Butură 1978 Valeriu Butură, *Etnografia poporului roman*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1978.
- Capesius 1974 Roswith Capesius, *Mobilierul țărănesc românesc*, Cluj, Editura Dacia, 1974
- Cioara 1979 Maria Cioara, *Zona Etnografică Rădăuți*, București, Editura Sport-Turism, 1979
- Vlăduț 1973 Ion Vlăduț, *Etnografia Românească*, București, Editura Științifică, 1973.
- Zederciuc/Stoica 1967 Boris Zederciuc/Georgeta Stoica, *Crestături în lemn în arta populară românească*, București, Editura Meridiane, 1967.

Lista imaginilor

